

Høring fra Nasjonalt foreldreutvalg for barnehager om NOU 2010:8 Med forskertrang og lekelyst (Brenna-utvalget).

Nasjonalt foreldreutvalg for barnehager (FUB) mener Brenna-utvalget (heretter utvalget) i NOU 2010:8 "Med forskertrang og lekelyst" har levert en omfattende utredning om barnehagene i Norge. Her belyses både private og offentlige barnehager, deres historiske bakgrunn og berettigelse, deres mandat i dagens samfunn, og deres posisjon i norsk samfunn idag sammenlignet med tilsvarende ordninger for tilsyn med barn i andre nærliggende land.

Utvalgets fremste mandat var å bidra med forslag til et systematisk pedagogisk tilbud til alle førskulebarn, men legger også frem en rekke andre forslag som kan påvirke utviklingen av barnehagene.

Utvalgets mandat:

I utvalgets mandat heter det blant annet at «formålet er å sikre at alle førskulebarn (...) får mulighet til å delta i et systematisk pedagogisk tilbud», og videre at dette «skal gi alle førskulebarn et godt utgangspunkt for å klare seg i skulen og i samfunnet elles». FUB er skeptiske til dette mandatet, og mener det er fare for at mandatet slik det er formulert i for stor grad vil føre til et kartleggende og instruerende syn på barndom og på barnehager. Med det menes en vektlegging av at barndommen og barnehagene i stor grad er en forberedelse til det som kommer senere. FUB er opptatt av å bevare og utvikle det beste i den nordiske barnehagemodellen, hvor barn får lov til å være barn her og nå, hvor barndom har en uttalt egenverdi, og hvor barn med respekt møtes som hele mennesker.

FUB vil innledningsvis understreke at det kan være vanskelig å avlese om utvalget slutter seg til et annet syn på barnehager og på barndom, og velger derfor å gi utfyllende kommentarer og begrunnelser til en del av utvalgets forslag. Selv om det kan være slik at utvalget ikke selv ønsker en utvikling i en uønsket retning med et kartleggende og instruerende syn på barndom og barnehager, mener FUB at mange av utvalgets forslag utilsikt kan komme til å åpne dørene for økt læringstrykk og mestringspress på de minste barna.

Forslag 1: Utvalget foreslår at barnehage fortsatt ikke skal være et obligatorisk tilbud.

Utvalget bygger sin konklusjon på at det kun er manglende kvalitet i dagens tilbud som hindrer at barnehage bør være obligatorisk. FUB vil legge til at obligatorisk barnehage også er et meget sterkt inngrep i foreldreretten.

Selv om cirka 95 pst av norske barn har erfaring fra et frivillig barnehagetilbud før de begynner på skolen kan det aldri bli et argument for å gjøre barnehage obligatorisk. FUB mener at familiene selv må få styre om de vil benytte seg av barnehage, fra hvilken alder de ønsker å benytte seg av tilbudet, hvor mange dager i uken, hvor mange timer om dagen, når de ønsker å legge inn ferier eller sporadiske hjemmedager med familien. Om barnehagetilbudet blir likere skolen med sin rett og plikt til deltakelse må man anta at denne valgfriheten for familiene vil bli gjort betydelig vanskeligere. FUB ønsker ikke en slik utvikling.

Konklusjon: FUB mener barnehage skal være et frivillig tilbud.

Forslag 2: utvalget foreslår gratis deltidstilbud i barnehagene.

FUB viser til sin uttalelse til NOU 2010:7 Mangfold og mestring (Østberg-utvalget), hvor et lignende forslag ble satt frem.

FUB viser til at utvalgets forslag kan komme til å koste om lag 3 milliarder kroner å gjennomføre. Selv om FUB mener barnehagesektoren må tilføres betydelige økonomiske ressurser i årene som kommer, mener FUB at gratis deltidstilbud ikke kan prioriteres før for eksempel full barnehagedekning og lovfestet rett til plass for alle barn som har fylt 12 måneder, økt pedagogdekning, flere ansatte, økt kompetanse, utbedring av bygningsmasse og lønnsløft i sektoren i sektoren er på plass.

FUB mener økt frivillig deltakelse i barnehagene er riktig vei å gå. FUB vil samtidig peke på at deltakelsen i barnehage allerede er høy, også blant minoritetsspråklige barn, selv om den er ulik i de forskjellige årsklassene. FUB vil derfor stille spørsmål ved om et universelt tiltak som gratis kjernetid til alle barn i Norge er det mest egnede tiltaket dersom målet er å nå frem til de få som ikke er innom barnehagen før skolestart.

FUB vil også argumentere mot gratis kjernetid med at organiseringen av et deltidstilbud kan føre til en lite stabil hverdag for barn i barnehagen. I et tenkt tilfelle hvor mange foreldre tilpasser seg et gratis 20 timers deltidstilbud kan en barnehageavdeling som idag har 18 barn bli nødt til å forholde seg til opp til 36 barn som alle har ulike dager i uken og timer på dagen hvor de er innom barnehagen. Dette vil bli svært krevende for barna å forholde seg til og det vil vanskeliggjøre lek og vennskap. Det vil utvilsomt også kunne by på store utfordringer for personalet, ikke minst førskolelærer som vil få dobbelt så mange pålagte foreldresamtaler i løpet av et år, i tillegg til all annen oppfølging. Mulighetene til å se det enkelte barn vil bli sterkt redusert. Alt dette vil redusere barnehagens kvalitet. I tillegg er det selvsagt store sikkerhetsmessige utfordringer for personalet knyttet til å ha oversikt over så mange barn og til enhver tid vite hvem som er tilstede og ikke.

Dersom reduksjon i foreldrebetalingen skal prioriteres, mener FUB det i stedet bør prioriteres å fjerne foreldrebetalingen for barnehagetilbudet for samtlige 5-åringer, det vil si det siste året før skolestart. FUB mener at hovedinnsatsen av skoleforberedende aktiviteter og eventuell kartlegging bør settes inn i løpet av dette året, og at ressurser må prioriteres tilsvarende.

Konklusjon: FUB ønsker ikke å prioritere gratis deltidstilbud til barn i alderen 3 – 5 år.

Forslag 3: pedagogisk tilbud til alle barn gis innenfor det ordinære barnehagetilbudet.

FUB er enig med utvalget i at barnehagene gir den beste rammen for å nå frem til de

langt fleste av barna med et pedagogisk tilbud og skoleforberedende tiltak. Så lenge utvalget heldigvis lander på at barnehage ikke skal være obligatorisk, vil man likevel aldri nå frem til absolutt alle barna på denne måten. Utvalget mener at man ikke vil opprette noe eget tilbud til barn utenfor barnehage, og mener samtidig at alle kommuner bør ha tverrfaglige team og at alle barnehager skal være knyttet opp til et slikt team. FUB er enig i dette siste.

FUB forstår likevel ikke hvordan utvalget vil nå frem til barna som ikke benytter barnehage, og savner en bredere diskusjon av muligheter for tilbud rettet mot de barna som heller ikke i fremtiden vil være er innom barnehage før skolestart.

Konklusjon: FUB er enig i at barnehagen vil nå de langt fleste barna med et pedagogisk tilbud før skolestart, men savner en bredere diskusjon av eventuelle målrettede tilbud for resten av barna.

Til forslagene 1 til 3:

Utvalget besvarer mandatet ved å for det første foreslå å bruke barnehagene som hovedarena for et pedagogisk tilbud til alle barn i førskolealder, for det andre at man vil nå frem til flere barn med dette tilbudet ved å tilby et gratis deltidstilbud for barn i alderen 3-5 år og for det tredje vil man rette det pedagogiske tilbudet spesielt inn mot barn i alderen 3-5 år.

FUB legger til grunn at utvalget hele tiden mener *førskolepedagogikk* (i motsetning til pedagogikk tilpasset barn i skolealder), og at man skiller mellom generell førskolepedagogikk for alle barn i målgruppen og de mer målrettede skoleforberedende aktiviteter for de største barnehagebarna.

FUB tror at det er for stor variasjon i det førskolepedagogiske tilbudet i landets barnehager idag, og er generelt opptatt av å høyne kvaliteten. FUB frykter likevel at helheten i og innretningen av utvalgets forslag i stor grad kan føre til en «skolifisering» av barnehagene. Det vises for eksempel til utvalgets forslag om innføring av mer kartlegging, innføring av mål for progresjon i barns læring og utvikling, mål for basiskompetanse, mer fokus på formelle læringssituasjoner, i tillegg til forslag om sterkere nasjonal kontroll. Selv om det kanskje ikke er tilsiktet fra utvalgets side, tror FUB at summen av disse forslagene kan føre til at barn i førskolealderen kan komme til å oppleve økt læringspress. FUB viser for eksempel til særmerknaden fra Ogden med flere som tydelig viser at flere tunge fagmiljø (om enn ikke et flertall i utvalget) vil ha omfattende kartlegging og informasjonsoverføring om barns ferdigheter (og egenskaper?) allerede fra 5 års alder og overføring av denne informasjonen til skolen. Dette er det all grunn til å være kritisk til. FUB viser også til sin høringsuttalelse til NOU 2009:18 *Rett til læring* (Midtlyng-utvalget) hvor FUB fraråder innføring av *læringsboka*.

FUB mener det er viktig å beholde norske barnehagers egenart. Med henblikk på utvalgets mandat om mer læring i småbarnsalderen for å oppnå resultater i skolealder og i arbeidslivet, frykter FUB likevel at dette er en utvikling som ikke vil la seg stanse når man først har satt den igang, slik trenden dessverre går i retning av i en del andre land. Å gjøre barnehagene til en integrert del av utdanningsløpet kan kanskje heve prestisjen og gjøre det lettere å tiltrekke midler til sektoren, men det

medfører også en risiko for utilsiktede og uønskede endringer.

FUB er opptatt av å heve kvaliteten i barnehagene, men frykter at denne delen av utvalgets forslag er et feil spor i kvalitetetsdiskusjonen. Kort sagt tror FUB ikke helheten i utvalgets forslag vil være den beste måten å bevare den nordiske modellen og norske barnehagers egenart på i fremtiden. FUB mener læringstrykket skal vente til skolen, at skolens oppgaver ikke skal overføres til barnehagen, og at barn skal ha tid til å være barn.

FUB viser til at utvalget, i lys av sitt mandat, argumenterer for en «multiplikatoreffekt» som vil sikre at barna senere vil klare seg bedre i skole og arbeidsliv. FUB registrerer også at utvalget, til tross for at mandatet kobler deltakelse i et systematisk pedagogisk tilbud i tråd med utvalgets forslag til utvikling av senere prestasjoner i skolegang og arbeidsliv, ikke har diskutert hvordan forslagene kan tenkes å slå ut i forhold til skole eller arbeidsliv, hverken i Norge eller i noen av de landene man har undersøkt.

FUB viser særlig til at utvalget dokumenterer hvordan det gjøres i Finland. I Finland har nesten 30 pst av 6-åringene ingen erfaring fra barnehage før de begynner i skolen (men mer enn 95 pst deltar i frivillig førskole - «nollan»). Dersom man skulle legge utvalgets argumentasjon om multiplikatoreffekt til grunn ville Finland presumptivt komme svært dårlig ut.

Likevel er det vel kjent at internasjonale sammenligninger av ressursbruk, læringsutbytte og trivsel i skolen i OECD-landene (PISA-undersøkelsene) hele tiden har hatt Finland på topp, senest i undersøkelsen fra 2009. I tillegg til at finsk skole med mindre ressurser enn den norske skaper mer læring hos flere elever, klarer man bedre enn i Norge å utjevne deler av forskjellen i resultater som skyldes elevenes sosio-økonomiske bakgrunn.

Når utvalget i lys av sitt mandat legger så stor vekt på å argumentere for at barnehagen skal forberede til skole og arbeidsliv mener FUB at det må undersøkes hvilke sammenhenger mellom barnehage og skole som kan finnes i Finland og sammenligne dette med Norge.

FUB mener også at siden den modellen utvalget foreslår tilsynelatende ligger nærmere den franske modellen eller andre kontinentale modeller, bør det også gjennomføres sammenligninger med disse modellene. For å gi en indikasjon kan man igjen se til PISA-resultatene, hvor for eksempel Frankrike eller Storbritannia kun gjør det middels godt.

FUB sier ikke at hele den finske modellen er hverken ideell eller enkelt overførbar til norske forhold. Derimot sier FUB at det ikke nødvendigvis er slik at det å utsette alle barn for tidligere skolestart og/eller tidligere læringstrykk gir de resultatene man ønsker seg. FUB er bekymret for at Norge skal bevege seg inn på en vei hvor den internasjonale trenden er høyt læringstrykk selv på de aller minste barna. Det gjelder ikke minst fordi det faktisk kan være slik at en annen måte å ivareta viktige norske og nordiske verdier som tette familiebånd, en barndom med egenverdi preget av lek, sosial utjevning og fellesskap, samtidig som man oppnår det beste grunnlaget for livslang læring, burde vært undersøkt nøyere før man foreslår omfattende endringer i

andre retninger.

En av grunnene til at FUB mener at bekymringen for «skolifisering» av barnehagene – på tross for myndighetenes forsikringer - kan være reell, er at man i dag vet for lite om barnehagenes betydning for og påvirkning av barn. Sektoren har i tillegg vært igjennom «århundrets dugnad» for å oppnå full dekning (Kunnskapsministeren i tale 02 sep 2009), og nå foreslås altså enda flere omfattende endringer som vil påvirke livene til flere hundre tusen barn.

Endringene gjøres i så fall på sviktende kunnskapsgrunnlag. Slik sier utvalget det selv på side 142: *I lys av de store offentlige investeringene i tiltak for barn i førskolealder, og at så å si at alle barn i dag benytter et barnehagetilbud, er det betenkelig at det fremdeles mangler nødvendig kunnskap om hvordan kontantstøtten og norske barnehager påvirker barns fungering, læring og utvikling. Det mangler særlig forskningsbasert kunnskap om hvordan ulike tiltak virker på ulike barn. Det er i liten grad undersøkt hvordan barnehager med ulike kjennetegn (strukturelt og kvalitetsmessig) påvirker barn i sin alminnelighet, og hvordan de virker på barn med forskjellig bakgrunn og forutsetninger, både på kort og på lang sikt.*

FUB finner det betenkelig at utvalget i lys av sin egen kunnskap om kunnskapsmangel og forskning foreslår et system for enda flere omfattende endringer. FUB mener at man først må undersøke hva som fungerer i dag og hvordan barn påvirkes. FUB mener videre at dette også henger sammen med forslagene 34, 35, 36 (se under). På side 43 skriver utvalget: *For å kunne gjennomføre en solid kvantitativ analyse av et tiltak er det viktig å ha utarbeidet en plan for systematisk evaluering og datainnhenting før tiltaket gjennomføres. Utvalget etterspør et slikt dokumentasjonsarbeid i forbindelse med offentlig subsidierte tiltak rettet mot barn i barnehagealder. FUB er enig i dette, og mener denne holdningen også burde ligge til grunn for utvalgets egne forslag.*

Konklusjon: FUB er meget kritiske til utvalgets beskrivelse av utfordringene og til de antatte virkninger utvalget mener deres forslag vil få.

I tillegg foreslår FUB at det i Rammeplan for barnehagen må beskrives hva som skal være det pedagogiske innholdet og tiltakene for de eldste barna i barnehagen. Dette for å forebygge at innholdet i det pedagogiske arbeidet for “skolestarterne” ikke blir skolifisert, men ivaretar hovedelementene som preger småbarnsalderen, nemlig lek, læring, aktivitet og omsorg.

Forslag 4: Alle barnehager skal være tilknyttet et tverrfaglig samarbeidsteam. FUB støtter forslaget, men savner samtidig en diskusjon om disse teamene kan bistå i nå frem til også de barna som ikke går i barnehage.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 5: Utvalget foreslår at det i rammeplanen i tillegg til mål knyttet til fagområdene også settes mål for barnehagens arbeid med lek, omsorg, og sosial kompetanse.

Konklusjon: FUB støtter forslaget. Se konklusjon under forslag 1 – 3.

Forslag 6: Utvalget foreslår at det i rammeplanen settes mål for hva det enkelte barn skal utvikle av basiskompetanse.

FUB er skeptiske til dette forslaget, da barns modenhet og utvikling av for eksempel språk eller mer diffuse størrelser som sosial kompetanse er assymetrisk. Det enkelt barn vil utvikle seg både gradvis og rykkvis, samtidig som det selvsagt er store individuelle variasjoner innenfor en barnegruppe, og selv innenfor et årskull. Dersom denne typen informasjon skal ha noen mening må den kunne måles og evalueres, og FUB frykter da at informasjonen – som relativt hurtig kan være utdatert - vil overføres til for eksempel skole og bli hengende ved barnet i lengre tid. FUB mener derfor at rammeplanen kun skal stille krav om hva barnehagen skal arbeide med, og ikke for hvordan barn skal utvikle seg.

Konklusjon: FUB støtter ikke forslaget.

Forslag 7: Utvalget foreslår at det i rammeplanen legges føringer for at barnet selv også får sette mål for sin egen læring og utvikling.

FUB er i utgangspunktet skeptisk til å måle progresjon hos små barn. FUB mener likevel de finske arbeidsmetodene med barnas egne målsettinger kan ha mye for seg. Her er det dog viktig å presisere at dette er barnas egne mål, og ikke mål som har blitt satt for dem. Et viktig henseende er at barna skal lære seg å sette egne mål og dra erfaringer med hvordan man når målene sine, og denne prosessen er viktigere enn hvilke mål som skal nås.

Konklusjon: FUB støtter forslaget, men det bør konkretiseres og tydeliggjøres hvordan dette skal foregå.

Forslag 8: Utvalget foreslår at det i rammeplanen i tillegg til mål knyttet til fagområdene også må settes mål for barnehagens arbeid med lek, omsorg og sosial kompetanse.

FUB støtter utvalgets forslag. FUB vil samtidig understreke at det i arbeidet med lek må legges vekt på at barns lek ikke til enhver tid må være organisert av voksne. Barn må også få organisere sin egen lek, og barnas medvirkning må vektlegges sterkt. I arbeidet med lek bør barnehagen fokusere på å gi barna kompetanse på å organisere egen lek og på å gi alle barn kompetanse for å komme inn i leken. FUB mener at utendørs lek og aktivitet er en viktig del av dannelsen, og ikke bare «en viktig del av barnekulturen» slik det står i rammeplanen. FUB frykter at flere eksplisitte formuleringer om målbare og evaluerbare aktiviteter ofte ender som voksenstyrte inneaktiviteter i strid med disse målene. FUB vil derfor samtidig at rammeplanens formuleringer om utelek og uteaktiviteter styrkes og fremheves.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 9: forslagene om foreldresamarbeid.

FUB støtter forslaget om at helsestasjoner og andre kommunale instanser tilbyr informasjon om fordelene ved å gå i barnehage. FUB vil samtidig understreke at informasjonen må være positivt innrettet og at ingen foreldre skal oppleve noen form for ubetimelig påtrykk når de velger tilsynsform for sine småbarn.

FUB støtter forslagene om utvidelse av foreldreveiledning og foreldrenettportal, lovfesting av kommunale foreldreutvalg og av krav om kommunal plan for foreldresamarbeid. Når det gjelder kommunale foreldreutvalg ber FUB om at man innhenter erfaringer fra de kommunale foreldreutvalgene som finnes i dag og tar vare på og viderefører beste praksis.

Konklusjon: FUB støtter forslagene.

Forslag 10: Utvalget foreslår at det i rammeplanen må stilles tydeligere krav til årsplanarbeidet i barnehagen

FUB støtter forslaget, og vil legge til at foreldresamarbeidet og foreldrenes påvirkning på årsplanen er blant de tingene det må stilles tydeligere krav om. FUB mener det må stilles formelle krav til at foreldrene må ha reell mulighet til å påvirke årsplanen før den skal formelt godkjennes av Samarbeidsutvalget. Det er viktig at barnehagen legger til rette for en samarbeidsstruktur hvor foreldrene ikke overstyres men har reell mulighet til påvirkning.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 11: Utvalget foreslår at rammeplanen må bli tydeligere på kravet om progresjon i barns læring og utvikling.

FUB mener det er viktig at det stilles krav til barnehagens arbeid, ikke minst når det gjelder oppfølging av barn med særskilte behov. FUB mener små barn i stor grad må få utvikle seg i sin naturlige hastighet gjennom at barnas egen nysgjerrighet og interesser stimuleres.

Konklusjon: FUB støtter ikke dette forslaget, se forslag 6.

Forslag 12: Utvalget foreslår at det i rammeplanen må stilles krav om likt fokus på formelle og uformelle læringssituasjoner i barnehagen

Utvalget begrunner forslaget med at i de uformelle læringssituasjonene vil de mindre aktive og engasjerte barna ikke ha samme mulighet til å bli sett og hørt. FUB forstår ikke hva utvalget legger i uttrykket «likt fokus», men tror at mange kan komme til å tolke dette som «like mye tid». FUB mener at innføring av flere voksenstyrte

aktiviteter – helt uavhengig av hvilket læringssyn utvalget mener må legges til grunn – ikke gir noen garanti for at alle barn blir sett og hørt på en god måte.

FUB mener at barnehagepersonalets evne til å benytte de uformelle læringssituasjonene, må styrkes og bevisstgjøres på en planmessig måte. Pedagogene og de øvrige barnehageansatte må hele tiden være på "jakt" etter barns utspill, tanker og undring, og bygge videre på dette ved å stille spørsmål og ressonere sammen med barna. I en slik måte å jobbe på, ligger kimen til mange unike læringssituasjoner. Jfr. Dagens rammeplan.

Ansvar for at alle barn får mulighet til å bli sett og hørt hver dag i barnehagen må først og fremst ligge på styrer og på førskolelærere. Styrers ansvar må være å påse at barnehagen har gode systemer og rutiner som sikrer at alle barn blir sett og hørt hver dag, mens førskolelærer har det pedagogiske ansvaret. Det behøver ikke å bety at man innfører flere voksenstyrte aktiviteter. FUB er ellers enig med utvalget i at barnehagen bør ha gode planer og gjennomføre planlagte aktiviteter på en god måte.

Konklusjon: FUB mener formelle og uformelle læringssituasjoner fortsatt må likestilles, men at barnehagene kan øke sin bevissthet om de uformelle læringssituasjoner og utnytte disse i enda større grad.

Forslag 13: Utvalget anbefaler at de skoleforberedende aktivitetene legger hovedvekt på utvikling av barnas sosiale kompetanse, språk og andre former for kommunikasjon

FUB støtter forslaget, ikke minst i lys av at utvalget mener barnehagen skal være hovedarena for et pedagogisk tilbud til alle barn. FUB mener dessuten at det må gis stor lokal frihet til samarbeid mellom skole og barnehage om utforming av skoleforberedende tiltak.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 14: Utvalget foreslår at det i rammeplanen må tydeliggjøres hva innholdet i de skoleforberedende aktivitetene skal være

FUB viser til at utvalget i forrige forslag (se punkt 13) bruker formuleringen «de skoleforberedende aktivitetene legger hovedvekt på» mens man i dette forslaget bruker formuleringen «hva innholdet i de skoleforberedende aktivitetene skal være». FUB mener at rammeplanen ikke skal gi så sterke føringer («skal») at godt lokalt initiativ og samarbeid vanskeliggjøres eller umuliggjøres. Føringerne i rammeplanen må være på et minimumsnivå som ikke utelukker mangfold og variasjon lokalt.

FUB vil igjen sette søkelyset på at læringstrykket skal vente til skolen, men at det selvsagt skal være rom for at barnehagebarn skal få utforske sin egen nysjerrighet på for eksempel bokstaver, tall eller andre språk.

Rammeplanen bør bli tydeligere og mer konkret på hva målene for det skoleforberedende arbeidet skal være. På denne måten kan vi unngå at det legges opp til store lokale variasjoner i innholdet og opplegget til "skolestarterne". Samtidig

må det sikres at barn som skal begynne på skolen får et sammenfallende og nasjonalt pedagogisk opplegg som styrker språket og begrepsforståelsen, med sosiale ferdigheter som gjør barna mest mulig selvhjulpne.

Konklusjon: FUB støtter forslaget, og mener i tillegg at det må utarbeides sentrale føringer for hva målene for det skoleforberedende arbeidet skal være.

Forslag 15: Utvalget foreslår at alle barnehager må ta i bruk en tretrinnsmodell for mer systematisk identifisering og oppfølging av barn med særlige behov. Utvalget foreslår at det utarbeides en veileder for barnehagene om arbeidet med barn med traumer.

FUB er i utgangspunktet positive til forslaget, men mener det må gjøres klart at det i mange barnehager ikke finnes tilstrekkelig kompetanse til å gjøre slike kartlegginger. Det må klargjøres hvordan slike kartlegginger skal foregå og hvem som skal ha ansvaret for kartleggingene. FUB understreker at en obligatorisk kartleggingsmodell må betinge tilstrekkelig tilførsel av ressurser.

FUB støtter forslagene.

Forslag 16: Utvalget foreslår at det innføres et varig system for etter- og videreutdanning for ansatte i barnehagesektoren

Kompetanse-, videre- og etterutdanning er betydningsfulle tiltak for å sikre kvalitet i barnehagen. Et kompetent personale er den viktigste enkeltstående faktor for kvalitet i barnehagen (Stortingsmelding 41).

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 17: Utvalget foreslår at minst 50 prosent av de ansatte i barnehagen må ha førskolelærerutdanning eller annen tilsvarende pedagogisk utdanning

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 18: Utvalget foreslår at muligheten til dispensasjon fra utdanningskravet må innskrenkes og på sikt fjernes.

FUB er selvsagt opptatt av kompetansen i barnehagene, og er bekymret for en situasjon med om lag 4000 dispensasjoner. I tillegg må man se på hvor mange som forlater yrket og hvor mange som står foran pensjonering, på at søkningen til utdanningen går nedover, på lovfestingen av tilbudet, på økningen i barnehagedeltakelsen og på veksten i barnekullene. FUB er i likhet med utvalget bekymret for rekrutteringen til yrket.

Det er behov for et systematisk arbeid fra barnehageeiere og departementet med å styrke førskolelærerutdannelsens innhold og omfang, legge mer trykk på

barnehageforskning og heve statusen til yrket ved økte lønns- og arbeidsbetingelser. Dette er tilsammen et langsiktig arbeid, men for å forebygge økningen av og utjevne antall dispensasjoner fra utdanningskravet, må departementet arbeide målrettet med å gjøre førskolelæreryrket mer attraktivt.

Videre mener FUB at kompetansen i barnehagene kan økes ved at dispensasjoner kan innvilges, dersom den ansatte samtidig forplikter seg til å skaffe seg aktuell kompetanse/kompetanseheving innen et gitt tidsrom. Dette er vanlig praksis i andre deler av utdanningssystemet. Siden mangelen på førskolelærere allerede i dag er så stor mener FUB det vil være til stor fordel om det å også kan gis økonomisk og/eller annen støtte til slike kombinerte jobb- og utdanningsløp.

Konklusjon: FUB støtter ikke utvalgets forslag, men mener at dispensasjonsadgangen må kombineres med et krav om etter- eller videreutdanning.

Forslag 19: Utvalget anbefaler at det vurderes å innføre et minimumskrav til formelle kvalifikasjoner hos assistenter i barnehagen

Konklusjon: FUB støtter forslaget, men i likhet med utvalget vil vi understreke at dette i hovedsak må gjelde nyansettelser. FUB ønsker også etter-/videreutdanningsprogrammer for assistenter med lite eller ingen relevant utdanning.

Forslag 20: Utvalget foreslår at det igangsettes en egen kampanje for rekruttering til førskolelærerutdanningen.

FUB støtter forslaget, og mener i tillegg at det må utvikles nye rekrutteringskampanjer for å øke rekrutteringen av menn til barnehagesektoren.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 21: Utvalget foreslår at det igangsettes varig systematisk lederopplæring av styrere i barnehagene

Konklusjon: FUB støtter forslaget. FUB vil sterkt understreke viktigheten av god ledelse for å høyne kvaliteten i barnehage tilbudet.

Forslag 22: Utvalget foreslår at førskolelærerutdanningen blir 4-årig
FUB vil vise til at et hovedproblem fra NOKUT-undersøkelsen om førskolelærerutdanningen er at mange av førskolelærer-studentene er blant dem som bruker minst tid til studier.

Det kan altså være andre steder man kan sette inn ressursene for å høyne kvaliteten på utdanningen, og det er ikke på noen måte sannsynliggjort hva slags gevinst som vil komme ut av økt studielengde isolert sett.

SSB har påvist at førskolelærere er en av få utdanningsgrupper som taper på utdanningen i et livsløpsperspektiv ([HYPERLINK "http://www.forskning.no/artikler/2010/oktober/268572"](http://www.forskning.no/artikler/2010/oktober/268572) <http://www.forskning.no/artikler/2010/oktober/268572>). FUB peker på at dersom man øker utdanningslengden med ett år fjerner man også ett årskull av førskolelærere (se forslag 18) pluss at man i diskusjonen om høyere lønn faktisk foreslår å fjerne et brutto lønnsår verdt gjennomsnittlig cirka 320.000,- kr per student/arbeidstaker. Tilsvarende øker forslaget studielånsbelastningen og reduserer pensjonsopptjeningen i et kvinnedominert yrke. Selv om statusen og derigjennom forhandlingsstyrken til førskolelærerne *kan* øke med lengre utdanning, vil det ta mange år med lønnsforhandlinger i de ordinære oppgjørene å hente inn igjen dette lønns- og opptjeningstapet. FUB er for økt status for førskolelærere og for økt kompetanse gjennom en bedre utdanning, men kan ikke se at forslaget om økt studielengde er riktig vei å gå slik situasjonen er nå. NOKUT-rapporten viser også til at dagens førskolelærerutdanning ikke har utnyttet potensiale i den nåværende utdannelsen godt nok. FUB mener det er bedre å styrke og effektivisere dagens utdanning, før man vurderer å øke utdanningens lengde. FUB ønsker at det legges opp til nasjonale forsøk med masterutdanning for å styrke kompetansen i sektoren.

Konklusjon: FUB støtter ikke forslaget om å utvide førskolelærerutdanningen til fire år nå, men mener istedet at kvaliteten på utdanningen må styrkes, for eksempel ved å følge opp NOKUT-undersøkelsen om førskolelærerutdanningen. Det er ønskelig med nasjonale forsøk med masterutdanning for å styrke kompetansen i sektoren.

Forslag 23: Utvalget anbefaler et betydelig lønnsløft til førskolelærere for å sikre kvalifisert personell i barnehagen og rekruttering til førskolelærerutdanningen

Konklusjon: FUB støtter forslaget, selv om begrepet «betydelig» ikke er nøyere spesifisert. Økt lønn vil bidra til å øke yrkets status som igjen påvirker rekrutteringen. Se også forslag 22.

Forslag 24: Utvalget foreslår at det lovfestes et krav om barnehagefaglig kompetanse i kommuneadministrasjonen

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 25: Utvalget foreslår at det innføres en plikt til samarbeid mellom barnehage og skole i regelverk og planverk for både barnehage og grunnsopplæringen.

Konklusjon: FUB støtter forslaget og viser til at dette allerede er nedfelt i Rammeplanen for barnehagen.

Forslag 26: Utvalget foreslår at deler av innholdet i den statlige veilederen *Fra eldst til yngst* tas inn i forskriftene for både barnehageloven og opplæringsloven.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 27: Utvalget foreslår at kommunen pålegges å lage en overordnet plan for hvordan sammenheng mellom barnehage og skole skal sikres og overgangen skal bli best mulig for barna

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 28: Utvalget foreslår at det i grunnskolelærer- utdanningen for 1.–5. trinn innføres en obligatorisk praksisperiode i barnehage.

FUB er enig i forslaget, men vil understreke at hensikten med praksisperioden må være å øke grunnskolelærernes innsikt i forskjellene og likhetene mellom barnehage og skole, gi økt innsikt i skoleforberedende aktiviteter for de eldste barna i barnehagen og å forberede dem på likeverdig samarbeid om overgangen mellom barnehage og skole.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 29: Utvalget anbefaler at det gis tilbud om hospitering i hverandres virksomheter for ansatte i barnehage og skole.

Se forslag 28. FUB støtter forslaget.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 30: Utvalget anbefaler at det gis tilbud om kompetanseutvikling til førskolelærere og grunnskolelærere vedrørende samarbeid mellom barnehage og skole.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 31: Utvalget anbefaler at det sikres sterke nasjonale kvalitetskrav for barnehagene gjennom lov og forskrifter i tilknytning til innføring av rammefinansiering av barnehagene.

FUB støtter forslaget, men er usikker på betydningen av uttrykket «sterke» nasjonale kvalitetskrav kontra for eksempel bare «nasjonale kvalitetskrav». FUB vil peke på at barnehagene alltid har vært og fortsatt bør være institusjoner som er tett forankret i sine lokalmiljø. Fra og med januar 2011 har kommunene også ansvaret for finansieringen av barnehagene, i tillegg til ansvaret for opptak, ansvaret for

oppfyllelsen av den lovfestede retten til plass, tilsynsansvar og så videre. FUB er enig i at det må ligge felles nasjonale kvalitetsmål i bunn, men vil understreke at det ikke må bli slik at staten detaljstyrer barnehagenes virksomhet. Kommunene må ha stor handlefrihet i planleggingen og utformingen av barnehagetilbudet, og både kommunale og private barnehager må ha handlefrihet i oppfyllelsen av tilbudet.

Konklusjon: FUB støtter forslaget, men er samtidig opptatt av lokal handlingsfrihet.

Forslag 32: Utvalget foreslår at kommunenes tilsyn av barnehagene styrkes gjennom sterkere nasjonale føringer.

FUB poengterer viktigheten av uavhengighet i forhold til det organ som skal utføre tilsynet og de som eier barnehagen, og tilsyntes legitimitet.

Konklusjon: FUB støtter utvalgets forslag.

Forslag 33: Utvalget foreslår at det innføres sterkere statlig regulering av moderasjonsordninger for foreldrebetalingen i barnehagen.

Konklusjon: FUB støtter forslaget. For familier med lav inntekt må kommunen få plikt til å innføre moderasjonsordninger med flere satser der laveste sats er kr. null.

Forslag 34: Utvalget foreslår at det igangsettes kontrollerte evalueringsstudier for å finne ut hvordan barnehager med ulike kjennetegn påvirker barn av hvert kjønn og med ulike forutsetninger og kjennetegn. Dette gjelder særlig barns sosiale, emosjonelle, atferdsmessige og motoriske fungering, i tillegg til barns kognitive fungering og psykiske helse.

FUB mener generelt at det trengs langt mer forskning på barnehagefeltet, og støtter forslaget.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 35: Utvalget foreslår at det settes av midler til forskningsoppfølging av offentlige tiltak for å dokumentere virkningene, og at det må etableres et forpliktende samarbeidsorgan for å følge opp dette.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.

Forslag 36: Utvalget anbefaler at forskningsevalueringer av offentlige tiltak bør kvalitetskontrolleres gjennom publisering av artikler i fagfelleverderte tidsskrifter, både nasjonale og internasjonale. Utvalget mener videre at denne forskningen i større grad

må formidles til sektoren.

Konklusjon: FUB støtter forslaget.